

Göteborgs och Bohus län.

Göteborg.

Apoteket Enhörningen.

1642.

Göteborg, som leder sitt ursprung från de förstörda och öfvergifvna städerna Gamla och Nya Lödöse, Elfsborg samt Gamlestaden (Carl IX:s Göteborg), anlades 1619 och erhöll stadsprivilegier 1621. En mängd främlingar, isynnerhet holländare, inflyttade genast från början och staden uppblomstrade hastigt.

Så godt som samtidigt med dess anläggning synes apotekare hafva funnits i staden, ty i Tyska församlingens kyrkböcker finnes för d. 30 aug. 1625 antecknad: »sist des Abpoteckers Kindt zu der Erden bestettiget». Namnet på denne apotekare känner man ej, men omöjligt är ej, att det var Johan Dulpin, hvilken enligt en räkenskapsbok, som tillhört ståt-hållaren på Elfsborgs slott, Peder Göransson Ulfsparre, till dennes hustrus begrafning 1628 lämnat konfekt, socker m. m.

Enhörningen, Göteborgs äldsta apotek, anlades dock först 1641 af Kilian Treutiger, hvilken från Ostfriesland inflyttat till staden, förmodligen 1640. Den 8 aug. 1642 utfärdades åt honom af borgmästare och råd privilegiebref, hvilket d. 30 mars 1650 fastställdes af drottning Christina.

Genom detta, det äldsta för Göteborg utfärdade Kungliga privilegiebrefvet gör drottningen veterligt »att såsom wij hafva för gott ansedt, till Människiornes styrckio och dess Sundhetz Uppehållande, att uthj Wår Stadh Götheborg måtte hållas ett Apothek, hwarest icke allenast den siuke och kranke kunne hafwa att hämpta åthskillige Medicinaliske saker till deras hälsas recuperation utan ock den hälsosamme der af hafwa att sökia, hwarigenom deres styrckio kan erhållas, och moot

hwariehanda befahran och tillstundande Krankheet, praeserveras och förwaras. Altså emädan Wår troo undersåte, ährligh och förfahren Kilian Treutiger Oss Underdånigst hafwer gifwit att förstå, det han för någon tijdh sedan sigh opåtagit hafwer der j Götheborg ett sådant Apothek att inrätta, och der allaredo nu j någre åhr bårt åth fortsatt och hållit wijdh macht; Hoos Oss nu Underdånigst ansökiandes, Wij honom der åå Wårt Kongl. privilegium medsdela wele Hwarföre hafwe Wij detta hans Underdånige anhållande och begäran medh nådher anhört, och fördenskull honom Kilian Treutiger, med bem-te Wårt Kongl. Privilegio på samme hans der i Götheborg inrättade Apothek welat försee och bewahra, på sätt och wijs, som föllier.

Först Skall bem-te Kilian Treutiger förunnas, efterlåtas och fritt stånda att fortstålla och hålla j Götheborgs Stadh ett beständigt, fullkomligt och medh alle medicinaliske Materier/: dem han ock ifrån Utrikes orter skall må införskrifva:/ wäl försedt Apothek, och samme sine Medicamenter till alle, som j bem-te Stadh boendes äre, wistas och besökia, för ett billigt och skäligt prijs försällia Aromata, Krydderij, och Confecturer, ehwadh namn de hafwa kunna; jämväl allehanda insyltade saker, stötte Krydder, Componerade drycker, Aqua Vitæ och mehra sådant, som egändtligen till Apotheket hörer; Och ingen af Borgerskapet der j Staden hafwer macht jämpte honom sådant föra och försällia, mehr än allenast Pepar, Ingefehr, Safran, Neglickor, Canel, Muskot och Muskotblommer, Rijs, Sweskon, Mandel, Russin, Korinther, Sucker och Anijss; hwilket Specerij dhee andre Kryddekrämarne må wara tillåtit att handla medh.

Sådan ock, till det Andra, Efter han måste använda bekostnadh på detta Apotheks inrättande, och wara förplichtadt det medh alle nödtorftige, friska och ofördärfwade Medicamenter Providera och oppehålla. Hwarföre på det samme saker måge hafwa afgang och icke blifwa beliggandes och fördärfwas: Ty wele Wij icke tillåta, att någon här efter må eller skall der i Götheborg något Apothek inrätta och hålla, mehra eller flere/: hwar något sådant till dato der icke inrättat är:/ än detta, som Kilian Treutiger således håller: Men der så j framtiden hända kunde, att bem-te Stadh så myckenheet af Inwåhnare och folck skulle tilltaga och märkeligen förmehras, så att ett eller flere Apothek der sammastädes ötwer detta skulle behöfwes,

och detta icke kunde göra tillfyllest eller Suppeditera sådan myckenheet nödtorftige Medicamenta; så skall stånda till Wår frije Disposition j det fallet, något annat Apothek tillåta och det medh skälige Privilegier försee.

Till det Tridie, Wele Wij ock honom, Kilian Treutiger nådigst hafwa bewilliat att niuta tullfritt alle dee Materialier han införskrifwandes och bekommandes warder, som för Medicinalier allenast kunna räknade warda; Men af alle andre Materialier och Specerier skall Tullen erläggias.

Till det Fierde Efterlåte Wij ock honom, Treutiger, att wara och blifwa frij för all Borgerlig Inqwartering, Contribution och annat Beswär och tunga, Undantagandes Accijssen och Tolagen, hwillke han tillijke medh dee andre och Borgerskapet skall wara skyldigh till att uthgöra.

Till det Fempte, Skall han ock må åhrligen inläggia j sitt huus en åhm Reenst och Fyra Oxehöfd Franst Wijn, och det bruka till Claret och Luterdranck och elliest till Medicamenter dock så, att han af samme Wijn erlägger den Accijs, som der af, efter Ordningen, fordras kan; Och hwar så hända kunde, att ofwan Specificerade Wijn, Claret, Luterdranck och Medicamenter icke alt åthginge, då skall honom stå fritt det öfrige att elliest försällia och uthskänckia.

Till det Siette, Efterlåte Wij ock här medh j detta Wårt Konungslige Indultu, att detta Privilegium icke allenast på hans Person skall sigh ersträckia, Utan ock, der hans Barn skulle framdeles willia och kunna hålla samma Apothek uthi sitt rätta och fullkomlige Esse och wälstånd; då skall den eller dee som det sigh opåtaga och det nödtorfteligen försörja och uppehålla, niuta samma detha Wårt Privilegium j alle dess Clausuler till godho: när dee det nödtorfteligen fullgöre: Men der ock så skulle hända, att efter ofwanbem-te Kilian Treutigers dödh, hans hustru eller Barn skulle blifwa förorsakade att försällia samma Apothek till någon annan, skyld eller oskyld, då äre Wij der medh wäl nådigst tillfrids; dock så att köparen först skall wara betänckt, att sökia der öfwer Wårt Consens: och då han Wår Confirmation der opå bekommer, må och skall den samme Kiöparen niuta och behålla detta Privilegium; men wara j lijka måtto förplicktat tillbörligen förestå detta Apothek, erhålla det j rätt esse, således sielfwe Privilegiumet aldeles adimplera.

Här emoot skall Kilian Treutiger, och j ofwan bem-te fall,

hans Barn och Successorer till samme Apothek, wara förpliktade det medh alle sine medicinaliske Materialier, så Compositis som Simplicibus, j godh beredskap, dugeligt Esse och Conservation att hålla, så att Wåre Undersåtare der j Göteborg för ett billigt och skäligt prijs altijdh må der bekomma och hafwa hwadh nödtorften fordrar till allehanda Medicinalier; och ingalunda någre elaka eller förlegne saker uthurbem-te Apothek försällie eller föryttra, widh Plicht som Apothekare ordningen framdeles skall förmåhla.

Wij biude fördenskull Wår General Gouvernör så ock Landshöfdinge på den orten, jämwäl Burgrefwe, Præsidenter och samptlige Rådsförwanter der j Göteborgs Stadh, så ock alle andre, som detta j någon måtto kan angå och för Wår skull wele och skole göra och låte, att icke tillfoga mehrbem-te Kilian Treutiger, hans Barn eller Successorer till Apotheket här emoot hinder, mehn eller förfång j någon måtto, Uthan heller hand der öfwer hålla, att dee denne Wår gunstige tillåtelse obehindrat åthniute. Der alle hafwe sigh att efterrätta. Till yttermehra wisso, hafwe Wij detta medh egen hand underskrifwit och Wårt Secret undersättia låtit.»

Apoteket var beläget vid Södra Hamngatan, något öster om den plats, det vid denna gata hade intill 1915. År 1721 nedbrann detsamma, men återupprättades 1724 ånyo på samma tomt. Åter lades det i aska vid den förhärjande eldsvåda, som 1802 förstörde en god del af Göteborg. Efter branden försälde apotekare C. M. Palm, som då ägde apoteket, östra hälften af apotekstomten och inköpte hela den tomt som låg västerut, hvarefter apoteket återuppbyggdes på denna nya tomt, närmare bestämdt Södra Hamngatan 13. Härifrån flyttades apoteket d. 15 jan. 1915 under apotekare C. G. H. Thedenius' tid af d. v. föreståndaren J. F. C. Liljedahl till nya lokaler i hörnet af Kungs- och Västra Hamngatorna.

Apoteket, hvars innehafvare erhöill privilegiet före d. 27 okt. 1899 har ej kunnat åsättas någon afgift till fonden för apoteksinnehafvares pensionering.

TREUTIGER, KILIAN. Född d. 27 okt. 1611 i Ost-friesland.

Föräldrar:

T. anlade år 1641 Göteborgs äldsta apotek Enhörningen, och erhöll d. 8 aug. 1642 af borgmästare och råd tillstånd att utöfva sin verksamhet. Af drottning Kristina erhöll han d. 30 mars 1650 stadfästelse å privilegierna, hvilka af förmyndar-regeringen ytterligare bekräftades d. 6 juni 1655.

T. var förvisso en i yrket kunnig och erfaren man. Magistraten i Göteborg ger honom också vid flera tillfällen de bästa vitsord.

Sålunda utfärdades åt honom d. 13 jan. 1672 ett »testimonium», hvori det bl. a. heter, att han »sich alle Zeit umb eine wollvorsehene Apotheche beflisset, selbige auch ic mehr und mehr perfectioniret, und in gutem Stande zu erhalten gesucht».

Enligt privilegiebrevet ingick i hans rättighet att tillverka och försälja konfekt och i denna gren af sin yrkesskicklighet fick han tillfälle att visa ett vackert prof vid konung Carl X Gustafs besök i Göteborg i början af år 1655. Han erhöll då en tunna pudersocker af staden, och använde häraf 229 skålpund till beredning af anis-, koriander-, mandel-, pomerans-, nejlik-, kanel- och annan kanderad konfekt samt tre ståtliga »marzipaner». Den ena af dessa var dubbel och försedd med en *Ceres* samt en »masçarade», på den andra såg man en *Mercurius* jämte tre hästar och på den tredje, som pryddes med gallerverk af socker, prunkade en papegoja på ett berg.

Endast 17 år fick Treutiger vara ensam om att förse staden med medicinalier och »Confecturer», ty 1658 utfärdades privilegiebref åt Johannes von Ackern, hvarigenom denne tillförsäkrades rätten att öppna ett andra apotek i staden.

Han fick 1670 ännu en konkurrent, i det att då Paul Hansson Jörgensson »ein junger Apotheckergesell, eines Kauffmans Sohn», åt sig lyckades utverka konung Carl XI:s privilegium, hvarigenom honom blef »förundt och effterlåtit dhet han må sättia sigh neder j Götheborg, såsom på den ort, der han det ägar, som honom effter hans föräldrar framledne Hans Jörgensson tillfallit är, och der sammastädes hålla en materialiste-boo samt der uthi försälja allehanda materialier, såsom specerij, medicinalia, så cruda som praeparata, chymica som galenica och venera» etc.

Denne inkräktare var så mycket otrefligare för Treutiger

som Paul Hanssons gård låg vid Södra Hamngatan, endast skild från Treutigers genom tre tomter. Treutiger försvarade dock sina privilegier mycket energiskt inför magistrat och generalguvernör genom flera skrivelser och fick slutligen ytterligare kungl. bekräftelse på sitt privilegium d. 24 juli 1672. I detta k. bref lämnas förklaring öfver tillkomsten af Paul Hanssons privilegiebref samtidigt som dennes rättigheter återkallas, hvarjämte, som balsam för lidna oförrätter, Treutiger tillförsäkras rätt att utbekomma ett honom förut af magistraten beviljat, men sedermera under flera år undanhållet årligt understöd af 200 riksdaler. T. var 1649 diakonus i Tyska kyrkan.

Död d. 23 dec. 1675 i lungrot. Begrafd d. 9 jan. 1676.

Gift 1) d. 19 okt. 1645 med ANNA STUART (STUARDT) REFUGIE, född d. . . ., död d. . . . 1657, begrafd d. 16 april s. å. dotter till . . .

2) före 1660 med BRITA (BIRGITTA) GUSTAFSDOTTER SKYTTE, född d. . . . 1629 (?), död d. . . . 1702, begrafd d. 7 dec. s. å., dotter till GUSTAF NILSSON SKYTTE och . . .

Änkan erhöll d. 21 febr. 1676 bekräftelse på privilegierna och innehade apoteket till 1679, då hon öfverlämnade det till sin måg Andreas Schwartz.

Emedan Kristine kyrkas i Göteborg dopböcker före 1655 förstördes i branden 1669, är det omöjligt att säga, huru många barn Treutiger hade. I ett bref i början af år 1676 omnämnes, att änkan hade tolf barn att försörja, hvaraf man kan draga den slutsatsen, att T. hade haft minst sjutton barn, då vid denna tid minst fem voro döda. Ordningföljden bland barnen kan ej heller med säkerhet uppgifvas, lika litet som antalet i första eller andra giftet.

Barn: En son, född d. . . ., begrafd d. 31 jan. 1649; — DAVID, född d. 5 dec. 1652, död d. 18 aug. 1675, begrafd d. 24 aug. s. å. Troligen apotekargesäll å faderns apotek; — JOHAN, född d. . . ., död d. 6 jan. 1703 i Malmö, begrafd d. 14 jan. s. å. Regementskvartermästare, generalguvernementssekreterare, adlad TIGERFELT d. 16 sept. 1689 (ej introducerad); — PAUL, född d. . . ., död d. . . . 1727. Löjtnant vid Svenska lifregementet till fot, adlad TIGERFELT d. 16 sept. 1689 (ej introducerad); — JAKOB, född d. 3 nov. 1655, död d. 12 okt. 1676. Troligen apotekargesäll å faderns apotek; — ANNA MARIA, född d. . . . 1660, död d. . . . aug. 1718, begrafd d. 12 aug. s. å. gift [1] d. 20 aug. 1678 med apotekaren å Enhörningen i

Göteborg ANDREAS SCHWARTZ, född d. . . . 1647, död d. . . . nov. 1695 och gift [2] d. 29 dec. 1696 med apotekaren å Enhörningen i Göteborg JOHAN JACOB ERMERSCH, född d. . . . 1675, död d. . . . nov. 1722; — CATHARINA MARGARETHA, född d. . . ., död d. . . ., gift d. 14 dec. 1681 med dåvarande inspektoren i Göteborg, sedermera inspektören för de skånska bergverken, slutligen postinspektoren i Kristianstad, JOHAN DIMBERG, född d. . . ., död d. . . . 1706; — CARL, född d. . . ., död d. . . . Sekreterare, sedermera amiralitetskommissarie i Karlskrona, gift med ANNA FRANTZÉN; — En son, född d. . . ., död d. . . ., begrafd d. 10 maj 1663; — GUSTAF, född d. . . ., död d. 6 okt. 1700. Amiralitetsapotekare i Karlskrona; — En dotter, född d. . . ., begrafd d. 1 febr. 1667; — En son, född d. . . ., begrafd d. 26 febr. 1667; — ISRAEL, född d. . . ., döpt d. 19 jan. 1669, död d. 19 dec. 1734. Notarie vid artilleriet; rysk krigsfånge 1709, hemkom 1722, blef borgmästare i Ystad 1725; — BRITA SOFIA, född d. . . ., död d. . . . 1728 i Lund. Gift d. . . . med kronobefallningsmannen i Göinge härad NILS JÖNSSON STOBÆUS, född d. . . . 1651, död d. . . . 1694; — KILIAN, född d. . . . dec. 1671, döpt d. 12 jan. 1672, död d. . . . maj 1714, begrafd d. 2 juni s. å. Rådman i Göteborg.

SCHWARTZ, ANDREAS. Född d. . . . 1647 i Tyskland.
Föräldrar:

Genom giftermål med företrädarens dotter blef han d. 28 nov. 1679 ägare af apoteket Enhörningen och fick därå K. privilegium.

Död d. . . . nov. 1695, begrafd d. 1 dec. s. å. i Göteborg.

Gift d. 20 aug. 1678 med ANNA MARIA TREUTIGER, född d. . . . 1660, död d. . . . aug. 1718, begrafd d. 12 aug. s. å.

Barn: KILIAN, född d. . . . juni 1679, döpt d. 24 juni s. å. död d. . . . 1745, begrafd d. 9 juni s. å. Rådman i Göteborg; — ANNA BRIGITTA, född d. . . . juni, döpt d. 26 juni 1680, död d. . . . febr., begrafd d. 26 febr. 1697; — ANNA CATHARINA, född d. . . ., döpt d. 6 april 1682, död d. . . ., gift [1] d. 22 maj 1705 med fältskären vid Adelsfanan LEOPOLD JACOB CHRISTOPHERS, född d. . . ., död d. . . . 1726 gift [2] d. . . . med öfverdirektören och hofkirurgen EWALD RIBE, född d. 9 nov. 1667, död d. 2 mars 1753; — ANDREAS, född d. . . . sept., döpt

d. 2 okt. 1683, död d. 1 jan. 1730, begrafd d. 1 jan. 1731
Apotekare i Ystad; — HENRICUS, född d. . . juli, döpt d. 31
juli 1685; — JOHANNES, född d. . . okt., döpt d. 28 okt. 1686

ERMERSCH, JOHAN JACOB. Född d. . . . 1675 i Tyskland.

Föräldrar:

E. lärde yrket 1687—93 hos apotekare Christian Kirchoff i Hamburg och tjänstgjorde sedan ett och ett halft år på apoteket Ängeln i Stockholm. Blef ägare af apoteket Enhörningen genom sitt giftermål med änkan efter Andreas Schwartz och fick privilegium å detsamma d. 23 mars 1698. År 1721 ödelades apoteket genom den staden då härjande stora eldsvådan, men som E. ej hade råd att uppbygga apotekshuset, sålde han tomterna till sin måg M. A. Bauch.

Han var föreståndare i tyska församlingen.

Död d. . . . nov. 1722, begrafd d. 30 nov. s. å.

Gift d. 29 dec. 1696 med ANNA MARIA TREUTIGER, född d. . . . 1660, död d. . . . aug. 1718,, gift [1] med apotekaren ANDREAS SCHWARTZ, född d. . . . 1647, död d. . . . nov. 1695.

Barn: MARIA ELISABETH, född d. . . ., döpt d. 9 febr. 1699, död d. . . ., begrafd d. 23 febr. 1729, gift d. 30 april 1721 med apotekaren MARTIN ANDREAS BAUCH, född d. 5 okt. 1693, död d. 17 aug. 1766; — PAUL och JACOB, tvillingar, födda 1701, döda 1703, den ena begrafd d. 9, den andra d. 25 aug.

BAUCH, MARTIN ANDREAS. Född d. 5 okt. 1693 i Güstrow i Mecklenburg.

Föräldrar: Apotekaren . . .

B. var elev 1707. Hvar han efter utlupen elevtid tjänstgjorde vet man ej, men sannolikt var han någon tid anställd å Enhörningen, ty 1721 köpte han af sin svärfader, apotekaren Ermersch, den afbrända tomten efter apoteket och uppförde därå ett nytt hus, hvori han 1724 hade återupprättat apoteket, å hvilket han sedan d. 22 jan. 1726 erhöill privilegium.

Den 2 okt. 1724 aflade B. med Collegii medici tillstånd apotekarexamen i Göteborg inför professor von Döbeln, biträdd af stadsfysikus Kilian Stobæus och skulle förhöret anställas »per

universa simplicium genera, nec non in præparatione medicamentorum tum galenica, tum spagirica».

Bauch var en verksam och i sitt yrke skicklig man, som ägde stort förtroende och allmän aktning. Lifligt intresserad af naturvetenskapliga studier var han vid Linnés besök i Göteborg i tillfälle att skänka honom en del kuriositeter, hvarom Linné i sin Västgöta-resa vet att berätta. Under Bauchs ledning gjorde en af Sveriges mest berömda vetenskapsmän, Carl Wilhelm Schéele, sina första lärospån, dels som elev 1757—63, dels som laborant 1763—65.¹

Död d. 17 aug. 1766, begrafd d. 21 aug. s. å.

Gift 1) d. 30 april 1721 med MARIA ELISABETH ERMERSCH, född d. . . . 1699, döpt d. 9 febr. s. å., död d. . . . febr. 1729, begrafd d. 23 febr. s. å., dotter till apotekaren JOHAN JACOB ERMERSCH och ANNA MARIA SCHWARTZ, född TREUTIGER.

Barn: MARIA ELISABETH, född d. . . . 1722, döpt d. 24 mars s. å., död d. . . . 1722, begrafd d. 10 maj s. å.; — ANNA ELISABETH, född d. . . . 1724, döpt d. 14 jan. s. å., död d. 31 juli 1777, gift d. 7 dec. 1744 med stadsfältskären i Göteborg AUGUST FREDRIK MEISTER, född d. 29 okt. 1706, död d. 30 aug. 1768; — JOHANNA MARIA, född d. . . . 1726, döpt d. 29 mars

¹ En inblick i Bauchs förmögenhetsförhållanden torde vara af intresse och bifogas här en del af inventeringsprotokollet.

»År 1729 d. 4 junii inventerades Apotekarens hr Martin Andreas Bauchs ägendom att fördelas honom och de fyra små omyndiga barn Anna Elisabeth, Johanna Maria, Justina och Catharina emellan, efter dess aflidna sal. moder, madame Maria Elisabeth Ermersch, uti barnens närmaste anhöriga å mödernesidan rådmannen herr Kilian Schwartz öfvervaro, bestående ägendomen uti fast och löst som följer:

Huus och gård beläget vid Norra Hambnen, jemte en tomt vid Drottningegatan värderat af gode män till silfvermynt daler & öre	4,912: 16
Apothek och materialcammare med dhe deruti befintliga materialier så wähl simplicibus som compositis, hvad namn de hafva kunna, samt der till hörande flaskor, krukor, glaas, glas, lådor, byssor etc. jembwohl och behörige instrumenter uti apoteket och laboratorio, bestående af en mängd distillirpannor, kiettlar, skopor, mortare, spadar och annat dyligt jembwähl och ballance, viktesskållar med der till hörande wikter, upføres till	1,600: —
Silfver — tenn — koppar — mässing — malm — järn — bläck — porcellain — glaas — allehanda huus mobilier — linkläder — lakan — gardiner — dukar — servietter — örongodsvahr och handdukar — sängkläder — garn och hör — träbrätte — böcker (1½ sida) — boets utestående fordringar	1,653: 99
	Summa 8,166: 15

s. å.; — JUSTINA, född d. . . . 1727, döpt d. 28 nov. s. å.; — CATHARINA, född d. 3 jan. 1729, död d. 25 nov. 1794, gift d. 3 mars 1749 med handlanden ELIESER BAGGE, född d. 25 nov. 1721, död d. 31 mars 1795; — En dotter, född d. . . . 1730, begrafd d. 3 april s. å.

2) d. 12 sept. 1729 med ANNA ELSEBE FABER, född d. . . . 1691, död d. 23 dec. 1754, dotter till . . .

SASSE, CASPER. Född d. 4 juli 1728 i Stockholm.

Föräldrar: Grosshandlaren JOACHIM SASSE, född d. 9 sept. 1688, död d. 23 juli 1750, och HEDVIG ELEONORA ZIERVOGEL, född d. 6 dec. 1692, död d. 1 maj 1778.

S. var elev å apoteket Kronan i Stockholm 1743—49, aflade där farmacie studiosi-examen 1749 och konditionerade å apoteket Kronan i Göteborg 1751—60. Aflade apotekarexamen d. 29 juli 1761 och inrättade därefter apotek i Lidköping,

Härifrån afgår följande gäld och skuld, nämligen:

hr commissarius Meister	1,000:—	
» Samuel Schütz	1,000:—	
Andreas Schwartz i Ystad	500:—	
Hubert Lüders i Hamborg	500:—	4,625: 08
		<hr/> 3,541: 07

År 1755 d. 25 febr. och följande dagar blef laga bouppreckning förrättad af apothekaren herr Martin Andreas Bauch efter thess aflidna hustru madame Anna Elsebe Faber, hvarvid herr Bauch gaf tillkänna, att hon ej efterlemnad sig några arfvingar här i riket och ej heller några vitterliga utom riket.

hus och gård	silverm. dal. öre	6,186:—
lösöron: kontante penningar		1,500:—
aktierl. 220, guld o. juveler 35: 16, silfver 446: 16, tenn 112, koppar 57: 25 ¹ / ₂ , mässing 10: 08, malm 6: 16, bläcksaker 11: 22, jernsaker 53: 26, porcellain 109: 28, glas 13: 04, sängkläder 254, linkläder 173: 25 ¹ / ₂ , fruntimbers gångkläder 227, meubler o. husgerådssaker 479: 16, böcker 162: 24, förråd i apoteket:		5,065: 22
vissa fordringar		1,076: 25
(Apothekaren Samuel Runneblad i Mariestad 538: 25)		<hr/> 17,202: 18
ovissa fordringar		686: 12
(apothekaren And. L. Tack i Uddevalla		200:—
» Sam. Adolph Lange i Wisby		90:—
» Peter Thiman i Borohs		178:—)
Gäld och skuld		414: 08

å hvilket han d. 26 febr. 1762 erhöill K. privilegium. Försälde apoteket 1765 och flyttade därefter till Göteborg, där han af sin hustrus morfader apotekare Bauch inköpte apoteket Enhörningen, å hvilket han d. 20 nov. 1766 erhöill privilegium. Sasse var den förste svenskfödde innehafvaren af apoteket, alla hans föregångare hade varit tyskar.

Erhöill d. 23 sept. 1783 assessors namn, heder och värdighet och var ledamot af kungl. patriotiska sällskapet i Stockholm

Död d. 5 maj 1797 i Göteborg.

Gift d. 10 sept. 1765 med ANNA ELISABETH MEISTER, född d. . . . 1746, döpt d. 11 okt. s. å., död d. 10 dec. 1826, dotter till stads- och regementsfältskären AUGUST FREDRIK MEISTER och ANNA ELISABETH BAUCH.

Barn: ANNA ELISABETH, född d. . . . 1766, döpt. d. 29 juni s. å., död d. 5 aug. 1836; — HEDVIG ELEONORA, född d. . . . 1767, döpt d. 16 aug. s. å., död d. 20 mars 1801, gift d. . . . 1798 med fältskären vid Göta artilleri CHRISTIAN HENRIK EVERT, född d. 3 april 1759, död d. 10 maj 1831; — GUSTAF, född d. 22 nov. s. å., död d. . . . 1773, begrafd d. 14 sept. s. å.; — FRIEDRICH, född d. . . . 1774, döpt d. 8 juni s. å., död d. 3 april 1828. Apotekare å Enhörningen i Göteborg.

Sasse efterlämnade en förmögenhet af 23,000 Rdr specie, hvaribland trenne hus med tillhörande tomter samt en stor boksamling af den tidens bästa arbeten i kemi, resebeskrifning, historia m. m.

Ur hans bouppteckning d. 1 aug. 1797 må anföras: Fast egendom: hus och gård i 5:te roten och Stora Hamngatan N:o 37 med tvenne hvälfda källare och grundmuradt laboratorium på gården jämte tomten N:o 106 i 4:de roten af Drottninggatan med åbyggnad, försäkradt i Göteborgs brand- och försäkringskassa för R. Sp. 3,000: — och i Phœnix comp. i London för 100: — sterling

upptagas till ..... R. Sp. 4,000: —

Huset N:o 47, beläget i Västra Haga med trädgård, försäkradt i Göteborgs brand- och försäkringskassa för R. Sp. 500: —

upptages till 600: — ..... = 4,600: —

Apoteksförråd enligt förteckning 2,572: 14

Apoteks laboratorii inventarii persedlar 231: 11: 6

I makarne Casper Sasses och Anna Elisabeth Sasses, född Meister, testamente d. 14 jan. 1797, kan 3:o paragrafen vara

af intresse och lyder sålunda: »Med vårt bifall och till vår synnerliga glädje har vår kära son Friedrich utvalt till sitt vitæ genus apothekarevetenskapen, hvori han, genom flit och egit biarbetande redan förvärfvat sig vackra insigter. Och som vi båda i anseende dertill och den vörndnad och beskedeliga bemötande, hvarmed han intill denna stund med sina föräldrar umgåts, gerna och lemna honom vedermäle af vår ömhet, äfven för hans framtid, så hafva vi öfverenskommit, att derest jag Anna Elisabeth Sasse skulle öfverlefva min käre man, skall denne vår son, framför någon annan, om han dertill eger erforderlig kunskap, då blifva anförtrodd förvaltningen af vårt apothek, hvarvid vi för honom hysa det fulla förtroende att han ej allenast i samråd med och bifall af sin moder, på bästa och förmånligaste sätt sköter, och med nödig tillhjälp uträttar hvad dervid förefalla och fordras kan, utan äfven öfver altsammans håller ordentliga böcker, samt så ofta visar redo för utgifter och inkomster och till mig Anna Elisabeth Sasse inlemnar alla inflytande penningar, med mera, som jag kan nödigt finna och fordra, hvaremot jag årligen skall bestå honom ett sådant arfvode, som jag finner passande emot hans använda möda, och hvarmed jag, öfvertygad om min sons beskedelighet, förmodar han skall blifva både nöjd och belåten. Men skulle åter jag Anna Elisabeth Sasse finna för mig förmånligare att bortsälja apotheket, då är vår inbördes vilja och öfverenskommelse att vår son Friedrich äfven framför någon annan, skall äga rätt och frihet, om han det åstundar, at det samma med privilegier, förråd och inventarier i det stånd, det finnes, till sig lösa, emot den köpesumma, som tillkallade ärfarna och härutinnan kunniga män derå kan sättja och jag äfven finner billigt att antaga.»

SASSE, FRIEDRICH. Född d. . . . 1774, döpt d. 8 juni s. å. i Göteborg.

Föräldrar: Apotekaren å Enhörningen i Göteborg CASPER SASSE, född d. 4 juli 1728, död d. 5 maj 1797, och ANNA ELISABETH MEISTER, född d. . . . 1746, död d. 10 dec. 1826.

S. erhöll enskild undervisning i hemmet och blef elev å faderns apotek 1793 samt aflade apotekarexamen i Stockholm d. 30 nov. 1797. Han tillträdde strax därpå apoteket samt erhöll därå 1798 förnyadt privilegium.

Sålde apoteket 1801.

Död d. 3 april 1828 i Göteborg.

Ogift.

PALM, CARL MAGNUS. Född d. 2 juli 1774 i Norrköping.

Föräldrar: Rådmanen CARL PALM, född d. 6 nov. 1735, död d. 23 jan. 1811, och SARA SOFIA WESTERBERG, född d. . . . 1752, död d. . . . 1775.

Allt sedan dess anläggande hade medlemmar af samma släkt varit ägare af Enhörningen, men år 1801 inköpte C. M. Palm, som ej kunde räkna släkt med någon af de förra innehafvarna, apoteket och tillträdde detsamma samma år efter att hafva aflagt apotekarexamen. Erhöll privilegium å apoteket d. 26 aug. 1801 och innehade det till 1830, då han försålde detsamma. P. skötte apoteket på ett utmärkt sätt och erhöll 1824 assessors namn, heder och värdighet samt kallades 1825 till ledamot af Svenska läkarsällskapet.

Han anlade vid Göteborg en vidsträckt plantering af vallmo, hvaraf han skördade, som det heter, en icke obetydlig kvantitet opium. Efter att hafva sålt apoteket flyttade P. till sin egendom Ekedal vid Lidköping.

Död d. 1 jan. 1838 på Ekedal.

Gift 1) d. 6 jan. 1801 i Norrköping med WENDELA MARGARETHA ECKHOFF, född d. . . . 1781, död d. 7 maj 1802, dotter till . . .

2) d. 26 okt. 1804 med ANNA MARIA TRANCHELL, född d. 9 mars 1788, död d. 19 april 1849, dotter till sekreteraren vid Ostindiska kompaniet i Göteborg CARL HENRIK TRANCHELL och BRITA MARIA HASSELROTH.

Barn: AUGUSTA MARIA, född d. . . . 1806, död d. 21 jan. 1829; — EMILIA, född d. . . . 1807, död d. 12 sept. 1833, gift d. . . . 1828 med kaptenen vid K. Västgöta regemente JONAS FREDRIK MOLINDER, född d. 13 mars 1798, död d. . . . 1857; — CARL HENRIK, född d. 21 jan. 1810, död d. . . . 1887. Löjtnant vid K. Västgöta regemente; — VICTOR WILHELM, född d. . . . 1811, död d. . . . 1842. Färgare; — CAROLINA, född d. 20 sept. 1812, död d. 31 mars 1868; — LUDVIG OSCAR, född och död 1814; — FREDRIK THEODOR, född d. 9 nov. 1816, död d. . . . 1889. Landtbrukare i Värmland.

GRÉN, ARVID HENRIK. Född d. 24 mars 1806 i Göteborg.
Föräldrar: Handlanden GABRIEL GRÉN, af norsk-danska adliga ätten Green af Rossö, född d. . . . 1760, död d. . . . 1811, och CATHARINA SOFIA STRÖM, född d. . . . 1779, död d. . . . 1847.

Efter att hafva erhållit enskild undervisning i hemmet antogs G. 1820 som elev på apoteket Enhörningen i Göteborg, aflade farmacie studiosi-examen d. 26 april 1825 och apotekarexamen d. 16 juni 1828. Han tjänstgjorde därefter å apotek i Göteborg och Kristianstad och tillträdde d. 1 jan. 1830, efter avslutadt köp, apoteket Enhörningen i Göteborg, hvarå han d. 16 april 1830 erhöill privilegium. Sålde nämnda apotek d. 1 juni 1858 och flyttade till sin egendom Änggården i Örgryte socken.

Grén var en stilla, blid och älsklig man, som åtnjöt stort anseende och flitigt anlidades i kommunala värf.

R. V. O. 1878.

Död d. 17 nov. 1887 i Göteborg.

Gift d. 22 okt. 1836 med JOHANNA (JEANNA) ULRIKA SANTESSON, född d. 22 okt. 1815, död d. 5 april 1902, dotter till komministern i Örgryte och Majorna CARL GUSTAF SANTESSON och MARIA MARGARETHA BLIX.

Barn: GUSTAF GABRIEL, född d. 13 maj 1838, drunknade d. 29 juli 1853; — FANNY, född d. 22 juli 1845, gift d. 22 okt. 1877 med landtbrukaren CARL HENRIK BROBERG, född d. . . . 1844, död d. 9 jan. 1908; — BETTY, född d. 3 aug. 1852; — SOFIA ELEONORA, född d. 25 maj 1855, död d. 20 april 1856; — EMMY, född d. 2 mars 1858, död d. 30 maj 1862.

HOLMBERG, ALFRED FERDINAND. Född d. 2 juli 1823.

Föräldrar: Guldsmeden och rådmannen i Karlskrona PETER ERIK HOLMBERG, född d. . . . 1784, död d. . . . 1860, och ANNA DOROTHEA LILJA, född d. . . . , död d. . . . 1862.

H. var elev å apoteket i Karlshamn, aflade d. 2 aug. 1843 farmacie studiosi-examen samt d. 31 maj 1848 apotekarexamen. Han tjänstgjorde därefter å apoteken Gripen i Stockholm, Ystad, Kronan i Kristianstad och Falun samt inköpte d. 16 juni 1857 apoteket Enhörningen i Göteborg, hvarå han d. 4 sept. 1858 erhöill privilegium.

Apoteket undergick under hans tid en genomgripande och dyrbar restaurering och försattes i ett tidsenligt skick.

Död d. 16 april 1867 i Göteborg.

Gift d. 9 jan. 1864 med EMMA CAROLINA LAURENTIA PETTERSON, född d. 6 juni 1842, dotter till handlanden LARS AUGUST PETTERSON och JOSEFINA CHRISTINA ANDERSON.

Barn: ANNA JOSEFINA, född d. 15 okt. 1864. Rikstelefonist; — CARL ALFRED, född d. 21 maj 1866. Agent i Stockholm; — ALFRIDA, född d. 30 okt. 1867. Kontorist i Göteborg.

BJÖRKBOM, OSCAR LEONARD. Född d. 6 nov. 1831 i Västerås.

Föräldrar: Boktryckaren THURE REINHOLD BJÖRKBOM, född i Åbo d. . . . 1776, död i Västerås d. . . . 1849, och MARIA CHRISTINA BEHMER, född d. . . . 1791, död d. . . . 1861.

Efter erhållen skolbildning vid högre elementarläroverket i Västerås, blef B. 1845 elev å apoteket Bävern i nämnda stad och aflade där d. 13 sept. 1851 farmacie studiosi-examen. Tjänstgjorde fortfarande å nämnda apotek till d. 1 sept. 1852 och var därefter anställd å apoteket Lejonet i Stockholm till d. 1 sept. 1855, då han inskrefs vid farmaceutiska institutet. Tjänstgjorde 1856 å apoteket Phœnix i Stockholm och 1857 —59 å apoteket Ängeln i Stockholm. Aflade apotekarexamen d. 30 maj 1860 och tjänstgjorde 1861—63 å apoteken Ängeln i Stockholm och Enhörningen i Göteborg.

Tillträdde d. 1 april 1863 det af honom inköpta apoteket Enhörningen i Stockholm, hvarå han d. 29 maj 1863 erhöll privilegium och hvilket han innehade till juli 1867, då han försålde detsamma. Samtidigt inköpte han apoteket Enhörningen i Göteborg, å hvilket han d. 29 nov. s. å. erhöll privilegium.

B. var en driftig, praktisk man, vänsäll och gästfri samt en flitigt arbetande frimurare. Sitt apotek utvecklade och upparbetade han, och hade tillika vid sidan af apoteksrörelsen inrättat en fabrik för tillverkning af förbandsartiklar, som på kort tid tillvann sig anseende för goda varor och moderata priser. Han startade äfven en maltextraktfabrik.

Ledamot af svenska läkarsällskapet d. 9 jan. 1866.

R. V. O. 1885.

Död d. 3 febr. 1891 i Göteborg.

Gift d. 24 april 1863 med JOHANNA AUGUSTA HOLMBERG,

69 — Sveriges Apotekarhistoria.

född d. 6 nov. 1830, dotter till rådmannen i Karlskrona PETTER ERIK HOLMBERG och ANNA DOROTHA LILJA.

THEDENIUS, CARL GUSTAF HUGO. Född d. 2 okt. 1843 i Films socken, Uppsala län.

Föräldrar: Kyrkoherden i Film, sedan i Elfkarleby, CARL CHRISTOFFER THEDENIUS, född d. 11 okt. 1806, död d. 2 mars 1882, och CHRISTINA CHARLOTTA WAGNER, född d. 26 okt. 1817, död d. 6 febr. 1904.

T. antogs till elev på apoteket Korpen i Stockholm d. 1 aug. 1856, aflade farmacie studiosi-examen d. 6 juni 1861 och apotekarexamen d. 20 febr. 1867. Tjänstgjorde å apoteken Korpen i Stockholm, Nordstjärnan i Gäfle, Lejonet i Stockholm, vid Carlsbader brunnsinrättningen i Motala sommaren 1866, i Norrtälje samt å apoteket Enhörningen i Göteborg.

Erhöll d. 28 juni 1872 personligt privilegium å apoteket i Tanum, d. 20 april 1883 transport till apoteket i Hörby, d. 9 sept. 1897 transport till apoteket Korpen i Stockholm och d. 10 juli 1891 transport till apoteket Enhörningen i Göteborg.

Inom kåren har T. beklädt åtskilliga förtroendeposter, sålunda var han ledamot af apotekarsocietetens direktion 1888—91, ordförande i farmaceutiska föreningen 1889—91, ledamot af fullmäktige i apotekarkårens lifränte- och pensionskassa, revisor i amorteringsfonden för apoteksprivilegier 1911—22, ledamot af styrelsen i västra Sveriges krets af Sveriges apotekarförbund och ordförande i Göteborgs apotekareförening 1905—11. T. är därjämte ordförande i Göteborgs musei-naturhistoriska nämnd, styrelseledamot i Göteborgs Trädgårdsförening samt styrelseledamot i Aktiebolaget apotekarnes förenade vattenfabriker i Göteborg.

På uppdrag af apotekarsocietetens direktion har T. jämte apotekarne H. G. O. Enell och R. Luhr utarbetat *Pharmaca Composita I*, tryckt 1891. Sedan hela upplagan af denna bok blifvit utsåld, deltog han i arbetet med *Pharmaca Composita II*, tryckt 1896. Flera af honom skrifna uppsatser äro intagna i farmaceutiska och botaniska tidskrifter samt i dagspressen.

I de orter, där Thedenius innehaft apotek har han varit hedrad med många förtroendeuppdrag. Af dessa må endast följande anföras: v. ordförande och sekreterare i Tanums härads Sparbank 1878—83, ordförande i Tanums sockens kommunal-

stämma 1880—83, verkställande direktör och styrelseledamot i Malmöhus läns sjukhus i Hörby 1885—87 och direktör i Frosta härads sparbank 1884—87. Han var därjämte ledamot af K. patriotiska sällskapets förvaltningsutskott 1889—91.

T. har med stort intresse idkat botaniska studier och har från sina exkursioner på skilda ställen inom vårt land sammanbragt ett på arter och former rikt herbarium, hvilket han, jämte ett större herbarium af andra skandinaviska växter, samt en del värdefull botanisk litteratur har donerat till farmaceutiska institutet.

Han är ledamot af Svenska läkarsällskapet sedan 1888, af Göteborgs läkarsällskap, af Svenska botaniska föreningen samt Dansk botanisk förening i Köpenhamn.

R. V. O. 1901. R. N. O. 1914.

Till följd af hög lefnadsålder och vacklande hälsa sökte och erhöll han d. 1 maj 1909 tjänstledighet och bosatte sig där-efter i Partilled i närheten af Göteborg, där han sysselsatte sig med trädgårdsarbete samt vård och förkofran af sina botaniska samlingar, men är numera bosatt i Göteborg.

Gift d. 31 aug. 1874 i Uppsala med HILMA CAROLINA BJÖRKBOM, född d. 3 aug. 1848, dotter till inspektoren, sedermera klädesfabrikören THURE WALFRID BJÖRKBOM och CAROLINA SOFIA WETZEL.

Barn: CARL OSCAR, född d. 22 juni 1875, död d. 1 maj 1909; — ELIN CAROLINA, född d. 7 sept. 1876; — SIGRID JOHANNA CHRISTINA, född d. 14 april 1878; — AGNES MATHILDA, född d. 29 mars 1882, död d. 22 april 1883; — KNUT WALFRID GILLIS, född d. 8 nov. 1887. Civilingeniör.
